

Johan Simons / Ben Van Duin

wij in Antwerpen met zijn stuk wilden meedelen een beetje te intellectualistisch. Je zou kunnen stellen: als je op zo'n plek wil spelen, kies dan tenminste een tekst die de taal heeft van de straat. Maar een roepende in de woestijn te zijn, dat vind ik ook wel iets, dat trekt mij wel aan. Eigenlijk hoop je dat je daardoor iets vindt waardoor je aansluiting krijgt bij die maatschappij.

We hebben gerepeteerd onder dat viaduct in helse omstandigheden – de hele dag die kle-reherrie, mensen met oordoppen, het inademen van hartstikke ongezonde walmen –, maar precies op dat 'proberen het onmogelijke te doen' heeft die jonge generatie goed gereageerd. Er zijn weinig mensen weggelopen, terwijl die tekst niet eenvoudig is en bovendien zie je een acteur praten maar hoor je zijn stem door de geluidsboxen: afstandelijker kan het niet. Toch is die hele ervaring voor Paul Koek (co-artistiek leider van Theatergroep Hollandia) en mezelf heel inspirerend geweest, ook al is de onderneming door de pers met de grond gelijk gemaakt; het is een overwinning, vooral op jezelf. Je denkt: ik ga door. Ik heb dat vroeger wel meegemaakt bij Hollandia dat het publiek massaal wegliep. Dan denk je even: god, daar begint het weer. Maar als je zo ongeloflijk je nek uitsteekt om onder een viaduct te gaan staan, met de investering van al die mensen en als er dan een heel talrijk en jong publiek komt, dan geeft mij dat heel veel moed. Dit is nog maar het begin van wat we daarmee willen. Er is nog zoveel méér mogelijk met theater op locaties.

Wellicht was het hele opzet in Antwerpen te conceptueel. In het begin – met de acteurs op dat plankier en de toeschouwers die naar buiten zaten te kijken naar de passanten – had je wel die vraag van: wie is hier nu eigenlijk

publiek? Maar het tegenover elkaar zetten van het publiek op rijen in het tweede deel, was een totale denkfout. We hebben ons op een bepaald ogenblik de vraag gesteld: is dit nu wel goed? Toen Paul Koek het probleem opwierp, had ik ook het gevoel van 'hier klopt iets niet'. Maar dan heb je blijkbaar niet de moed om tegen die jongens van de techniek te zeggen: 'Gooi die kuil maar weer dicht en we gaan erover praten hoe het anders moet.' Nu is de hele voorstelling te zeer bedacht vanuit de wetten zoals we die van het theater kennen. Al jarenlang zitten we ook in die verkeerde manier van productiedwang. Dan voer je met jezelf zo'n innerlijke dialoog van 'volgens mij is het wel goed, het klopt', maar eigenlijk is dat lafbekkerij, gewoon slappigheid. We hadden de hele boel moeten stopzetten, toegeven dat we een denkfout hadden gemaakt en gaan praten met de technici.

Theater en politiek

De vorm waarop die productie zo midden in de stad stond was uniek, maar in feite vind ik dat theater veel te weinig een politieke werking heeft, ook in wat ik zelf daarmee doe.

Ik word gek van deze maatschappij waarin alles op 'winning' is gericht. Die directeur van Shell b.v., Herkströter, die heeft zo'n clubje waarmee hij gesprekken over de toekomst voert. Ze gaan uit van een aantal vaststaande gegevens, ontwikkelingen die zich de komende vijfentwintig jaar 'onafwendbaar' zullen voordoen: telecommunicatisering, mondialisering, liberalisering. Dat noemen ze TINA en dat staat voor *There Is No Alternative*. Op grond daarvan vragen ze zich af hoe Shell zich moet opstellen in het geval sociale waarden nog wel blijven gelden én in het geval dat niet meer zo is. Terwijl ze dat voor een groot deel zelf kunnen bepalen. Als zij niks doen, leidt dat TINA er zonder meer toe dat sommige mensen alles hebben en de meerderheid helemaal niks. Die meerderheid staat dan helemaal ten dienste van het grote geld. Daar moet theater over gaan. Het marxisme is misschien een onmogelijk geloof, maar het predikt wel de gelijke behandeling van iedereen en dat zal nooit gebeuren met dit kapitalisme tot het einde der tijden. Je kan toch beter alles met elkaar delen dan ten koste van een ander rijker te worden. Dat was zo mooi van die Nederlandse bisschop Muskens, die zei dat mensen die echt niks meer te vreten hebben best een brood mogen stelen.

Theater zou absoluut een politieke impact moeten krijgen: dat is zijn enige redding, dat is de enige manier waarop het kan bestaan. Theater moet écht raken. Toen ik theater begon te bekijken werd ik ongelooflijk geraakt: ik huilde tranen met tuiten. Theater heeft nu

te weinig aansluiting bij de maatschappij. De evolutie van het produceren van theater staat naar mijn gevoel al twintig jaar stil.

Opnieuw beginnen

Eigenlijk zou ik opnieuw willen beginnen. Ik zou de werkelijkheid opnieuw willen interpreteren. Ik wou dat ik daarbij alle wetten die over toneel bestaan in één klap kon vergeten, gewoon: een lege bladzijde om opnieuw mee te beginnen. Alles is zo in mekaar geïnvolveerd: a heeft invloed op b en op c... In het Witte de Withmuseum in Rotterdam zag ik een ruimte van een kunstenaar die helemaal leeg was; er lag alleen een prop papier op de grond en voor de rest niets; en bij een tentoonstelling van Jan Hoet – zo'n drie jaar geleden – sprak ik met één van de kunstenaars en die zei me dat hij probeerde om de Renaissance te liquideren. 'Onze hele kunst is vergeven van de Renaissance,' zei hij, 'ik probeer die hele historie te liquideren, opzij te zetten, te vergeten.' Dan kom je natuurlijk bij vormeloosheid terecht, dat weet ik wel, maar je ziet ook niks meer dat vormeloos is; alles heeft vorm, alles.

Je hoeft natuurlijk de geschiedenis, het repertoire niet weg te smijten. Büchner bij voorbeeld, *Leonce en Lena*: ik moest die teksten wel vijf keer lezen voor ik begreep wat er stond; maar uiteindelijk kon je horen hoe mooi die zinnen zijn, hoe prachtig die man schrijft, die personages, dat beeld van de tijd, dat 'zich geen raad weten'...

En toch denk ik vaak bij een repetitie wanneer er een acteur naar voren komt lopen: god, daar komt hij weer aanlopen van achteren naar voren. Het is zo kloterig dat je dat alles zo goed kent van jezelf. Het is toch een verschrikkelijke, gruwelijke gedachte die op zo'n moment bij je opkomt. Dan zou ik er alles voor overhebben als het maar even anders was. Dat heeft wellicht heel veel te maken met het feit dat ik niet oud wil worden, niet teleurgesteld wil worden in dit medium. Als het zo doorgaat moet ik er gewoon mee stoppen: gaan filmen of schilderen of andere dingen doen. Maar ik kan wel nog steeds heel ontroerd raken door acteurs. Ik vind die vormen waarin dat acteren tot je komt telkens weer fantastisch, ook al zit daar zo'n bibliotheek achter van honderden andere voorstellingen die je al gezien hebt, zodat je nooit meer waardevrij kan kijken. Het liefst zou ik zes zijn en helemaal opnieuw beginnen kijken. Soms kan ik mezelf echt haten: 'Ouwe lul, je lijkt wel honderd.' Ik zou opnieuw willen beginnen, maar daarin schiet je gewoon als mens tekort. Als je er echt totaal fris tegenaan zou kunnen gaan, dan ontdek je beslist dingen waarvan je denkt: jezus, dat ik dat nooit gezien heb. Dat gevoel heeft uiter-